

گروه روانشناسی
رشته راهنمایی و مشاوره
پایان نامه کارشناسی ارشد

عوامل روانشناختی روی آوری به محصولات هرزه‌نگاری و راهکارهای پیشگیرانه آن بر اساس منابع اسلامی و روانشناسی

استاد راهنما:
حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدرضا بنیانی

نگارش:
سجاد خداپنده لو

تیر ۱۴۰۰

الحمد لله الذي
خلقنا من
الحمم

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

گروه روانشناسی

رشته راهنمایی و مشاوره

پایان نامه کارشناسی ارشد

عوامل روانشناختی روی آوری به محصولات هرزه‌نگاری و راهکارهای پیشگیرانه آن بر اساس منابع اسلامی و روانشناسی

استاد راهنما:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدرضا بنیانی

نگارش:

سجاد خدابنده لو

تیر ۱۴۰۰

تقدیر و سپاس

«الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ»

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بِوَلَايَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْأَيَّمَةِ الْمُعَصُومِينَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ»

حق‌شناسی و سپاس‌گویی از خصلت‌های بهشتیان است که هنگام گام نهادن در بهشت این گونه سپاس‌های خدای تعالی را ترنم می‌کنند:

«قَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَ مَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ»^۱

و بر اساس فرموده امام رضا (علیه‌السلام) که فرمودند: «مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمُنْعِمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ»^۲ من نیز بر خود لازم می‌دانم که در آغاز از همه کسانی که من را در تدوین پایان‌نامه یاری نمودند صمیمانه قدردانی و تشکر نمایم به ویژه از استاد عزیز و بزرگوارم:

استاد راهنما: جناب حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدرضا بنیانی (زید عزه)

و تمامی عزیزانی که در معاونت و مدارج علمی زحمت می‌کشند. ضمن آرزوی سلامتی، موفقیت و طول عمر برای آن عزیزان، دوام و مزید توفیق آن بزرگواران را از خداوند منان خواستارم.

۱. الأعراف: ۷، آیه ۴۳.

۲. «عیون الاخبارالرضا»^۷، ج ۱، ص ۲۷.

تقدیم

به خدایی که آفرید انسان را؛ و بر او بخشید قدرت تعقل و تفکر را؛ و فرستاد رسولانی برای هدایت و راهنمایی آنها؛ و گشود بر ما، دروازه رشد و کمال را؛ و به حضرت محمد مصطفی ۹ و اهل بیت پاک و مطهرش، که وجودمان و امدار وجودشان است؛ و به کسانی که خداوند عشقشان را در وجودم نهاد و محبتشان را در دلم جای نمود.

چکیده

هدف از پژوهش پیش رو، شناسایی عوامل روانشناختی روی‌آوری به محصولات هرزه‌نگاری و ارائه راهکارهای روانشناسی و اسلامی برای پیشگیری از این روی‌آوری می‌باشد. بر این اساس با روش توصیفی پیمایشی از نوع دلفی عوامل روی‌آوری به محصولات هرزه‌نگاری با مصاحبه از ۱۳ نفر از کارشناسان جمع‌آوری شد. و سپس از متون دینی و روانشناختی راهکارهای پیشگیرانه ارائه گردید. عوامل روانشناختی روی‌آوری به محصولات هرزه‌نگاری در سه بعد فردی، خانوادگی و اجتماعی استخراج و دسته‌بندی شدند. عوامل فردی به چهار دسته اختلالات (اضطراب، افسردگی، دوقطبی، وسواس، ضد اجتماعی، اختلال جنسی، اختلال مرزی، اختلال خودشیفته، اعتیاد، خودارضایی)، ویژگی‌های شخصیتی (تنوع‌طلبی، هیجانات سرکوب شده، بلوغ زودرس، ترشح بیش از حد هورمون‌های جنسی، عزت‌نفس پایین، ضعف در خودمهارگری و لذت‌گرایی افراطی)، ضعف بینشی و شناختی (خطاهای شناختی، ضعف در باورها و اعتقادات، ضعف آگاهی، جهل و غفلت و کنجکاوی ناپخته) و ضعف مهارتی و کنشی (انزوا و بیکاری) تقسیم شدند. عوامل خانوادگی نیز به دو دسته تربیتی (سبک تربیتی، تحقیر و تبعیض، تأخیر در ازدواج و عدم نظارت و کنترل) و ضعف کنش‌وری بین فردی (اختلافات زوجین، ضعف روابط عاطفی، نارضایتی جنسی از همسر) تقسیم شدند. و نهایتاً عوامل اجتماعی به سه دسته عوامل سیاسی (ضعف مدیریت کلان)، فرهنگی (ترویج سبک زندگی غربی، شکسته شدن قبح گناه در جامعه، تهاجم فرهنگی و سواد رسانه‌ای ضعیف) و اقتصادی (اقتصاد ضعیف) دسته‌بندی شدند. راهکارهای پیشگیرانه عبارتند از تقویت و افزایش خودمهارگری، ذهن آگاهی و کنترل فکر و خیال، تقویت اراده، مهارت مدیریت محرک‌های بیرونی، توجه به حضور ناظر محترم، توجه به کرامت نفس، موازنه، اشتغال و پر کردن اوقات فراغت، استفاده از راه‌های جایگزین، یاد قیامت و معاد، توجه به همسالان و ارتقاء سطح سواد رسانه‌ای.

واژگان کلیدی: هرزه‌نگاری، محصولات هرزه‌نگاری، عوامل روانشناختی، عوامل اسلامی، راهکارهای

روانشناختی، راهکارهای اسلامی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات و مفاهیم	۱
۱-۱. کلیات	۱
۱-۱-۱. بیان مسئله	۱
۱-۱-۲. اهمیت و ضرورت	۴
۱-۱-۳. اهداف	۵
۱-۱-۴. سؤالات اصلی و فرعی	۵
۱-۲. مفاهیم	۶
۱-۲-۱. هرزه‌نگاری	۶
۱-۲-۲. محصولات هرزه‌نگاری	۶
۱-۲-۳. راهکارهای پیشگیرانه	۶
۱-۲-۴. منابع اسلامی	۶
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه	۷
۲-۱. تاریخچه	۸
۲-۱-۱. هرزه‌نگاری	۹
۲-۱-۲. غریزه جنسی	۹
۲-۱-۲-۱. نظریات غریزه‌ی جنسی	۱۰
۲-۱-۲-۱-۱. دیدگاه روان‌تحلیلگران در مورد غریزه‌ی جنسی	۱۱
۲-۱-۲-۱-۲. دیدگاه انسان‌گرایان در مورد غریزه‌ی جنسی	۱۲
۲-۱-۲-۱-۳. دیدگاه شناخت‌گرایان در مورد غریزه جنسی	۱۳
۲-۱-۳. انحراف جنسی	۱۳
۲-۱-۳-۱. نظریات مرتبط با منشأ انحراف جنسی	۱۴
۲-۲. علل گرایش به محصولات هرزه‌نگاری	۱۵
۲-۲-۱. جذابیت غریزه جنسی	۱۵
۲-۲-۲. محرومیت از رابطه جنسی طبیعی	۱۵
۲-۲-۳. تنوع‌طلبی و تجربه‌گرایی	۱۶
۲-۲-۴. تأثیر دوستان و سوسه‌گر	۱۷
۲-۲-۵. ضعف در خودمهارگری	۱۷
۲-۲-۶. ضعف در هویت‌یابی	۱۸

۱۸.....	۲-۲-۷. کنجکاوی و سرگرمی
۱۹.....	۲-۲-۸. مشاهده تصاویر با محتوای جنسی در سنین پایین
۱۹.....	۳-۲. آسیب‌شناسی هرزه‌نگاری
۱۹.....	۲-۳-۱. اعمال جنسی با دیگران
۲۰.....	۲-۳-۲. آسیب‌های عاطفی و روانی
۲۱.....	۲-۳-۳. فعالیت‌های ضداجتماعی از جمله سوءاستفاده جنسی
۲۲.....	۲-۳-۴. بلوغ زودرس
۲۲.....	۲-۳-۵. هیجان‌های عصبی
۲۳.....	۲-۳-۶. کاهش میل به ازدواج
۲۳.....	۲-۳-۷. اعتیادآوری
۲۴.....	۲-۳-۷-۱. اعتیاد
۲۴.....	۲-۳-۷-۲. تشدید
۲۴.....	۲-۳-۷-۳. حساسیت‌زدایی
۲۵.....	۲-۳-۷-۴. فعالیت جنسی
۲۵.....	۲-۳-۸. تأثیر بر رضایت جنسی
۲۶.....	۲-۳-۹. آسیب فیزیولوژی
۲۸.....	۴-۲. رویکردهای مختلف نسبت به درمان هرزه‌نگاری
۲۸.....	۲-۴-۱. رویکرد روانشناختی
۲۸.....	۲-۴-۲. درمان دارویی
۲۹.....	۲-۴-۳. گروه خودیاری
۲۹.....	۲-۴-۴. رویکرد دینی نسبت به گرایش به محصولات هرزه‌نگاری
۳۲.....	۵-۲. آسیب‌های انحرافات جنسی خصوصاً چشم‌چرانی در متون دینی
۳۲.....	۲-۵-۱. نابودی شخصیت معنوی
۳۳.....	۲-۵-۲. کاستن کارایی عقل
۳۴.....	۲-۵-۳. آسیب‌های معنوی
۳۴.....	۶-۲. پیشینه
۳۷.....	فصل سوم: روش تحقیق
۳۸.....	۳-۱. روش تحقیق
۳۸.....	۲-۳. جامعه آماری
۳۸.....	۳-۳. روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

۳۹	۴-۳. روش جمع‌آوری اطلاعات
۴۱	فصل چهارم: یافته‌های پژوهش
۴۲	۴-۱. یافته‌های مربوط به سؤال اول پژوهش: علل روی‌آوری به محصولات هرزه‌نگاری
۴۲	۴-۱-۱. کارشناس اول
۴۲	۴-۱-۲. کارشناس دوم
۴۲	۴-۱-۳. کارشناس سوم
۴۳	۴-۱-۴. کارشناس چهارم
۴۳	۴-۱-۵. کارشناس پنجم
۴۳	۴-۱-۶. کارشناس ششم
۴۳	۴-۱-۷. کارشناس هفتم
۴۳	۴-۱-۸. کارشناس هشتم
۴۳	۴-۱-۹. کارشناس نهم
۴۴	۴-۱-۱۰. کارشناس دهم
۴۴	۴-۱-۱۱. کارشناس یازدهم
۴۴	۴-۱-۱۲. کارشناس دوازدهم
۴۴	۴-۱-۱۳. کارشناس سیزدهم
۴۷	۴-۲. یافته‌های مربوط به نظرخواهی نهایی در مورد میزان تأثیرگذاری هر کدام از عوامل
۴۷	۴-۲-۱. اضطراب
۴۷	۴-۲-۲. افسردگی
۴۷	۴-۲-۳. دوقطبی
۴۷	۴-۲-۴. وسواس
۴۷	۴-۲-۵. ضداجتماعی
۴۸	۴-۲-۶. اختلال جنسی
۴۸	۴-۲-۷. اختلال مرزی
۴۸	۴-۲-۸. اختلال خودشیفته
۴۸	۴-۲-۹. اعتیاد
۴۸	۴-۲-۱۰. خودارضایی
۴۸	۴-۲-۱۱. تنوع‌طلبی
۴۹	۴-۲-۱۲. هیجانات سرکوب شده
۴۹	۴-۲-۱۳. بلوغ زودرس

۴۹	۴-۲-۱۴. ترشح بیش از حد هورمون‌های جنسی.....
۴۹	۴-۲-۱۵. عزت نفس پایین.....
۴۹	۴-۲-۱۶. خود مهارگری.....
۵۰	۴-۲-۱۷. لذت‌گرایی افراطی (هوس بالا).....
۵۰	۴-۲-۱۸. خطاهای شناختی.....
۵۰	۴-۲-۱۹. ضعف در باورها و اعتقادات.....
۵۰	۴-۲-۲۰. ضعف آگاهی.....
۵۰	۴-۲-۲۱. چهل و غفلت.....
۵۰	۴-۲-۲۲. کنجکاوی ناپخته.....
۵۱	۴-۲-۲۳. انزوا.....
۵۱	۴-۲-۲۴. بیکاری.....
۵۱	۴-۲-۲۵. سبک تربیتی.....
۵۱	۴-۲-۲۶. تحقیر و تبعیض.....
۵۱	۴-۲-۲۷. تأخیر در ازدواج.....
۵۱	۴-۲-۲۸. عدم نظارت و کنترل.....
۵۲	۴-۲-۲۹. اختلافات زوجین.....
۵۲	۴-۲-۳۰. ضعف روابط عاطفی.....
۵۲	۴-۲-۳۱. نارضایتی جنسی از همسر.....
۵۲	۴-۲-۳۲. ضعف مدیریت کلان (عدم کنترل، نظارت، آموزش).....
۵۲	۴-۲-۳۳. ترویج سبک زندگی غربی.....
۵۲	۴-۲-۳۴. شکسته شدن قبح گناه در جامعه.....
۵۳	۴-۳۵-۲. تهاجم فرهنگی.....
۵۳	۴-۲-۳۶. سواد رسانه‌ای ضعیف.....
۵۳	۴-۲-۳۷. اقتصاد ضعیف.....
۵۴-۳	۳-۴. یافته‌های مربوط به سؤال دوم پژوهش: راهکارهای پیشگیرانه هرزه‌نگاری بر اساس منابع اسلامی و روانشناختی.....
۵۶	۴-۳-۱. تقویت و افزایش خود مهارگری.....
۵۷	۴-۳-۱-۱. مرحله‌ی اول: پاسداشت و تأخیر.....
۵۷	۴-۳-۱-۲. مرحله دوم: خودمهارگری.....
۵۷	۴-۳-۱-۳. مرحله سوم: تلاش و تعدیل.....
۵۷	۴-۳-۱-۴. مرحله چهارم: تداوم و جایگزینسازی.....

۵۷	مرحله پنجم: درونیسازی و تثبیت
۵۸	تأخیر
۵۸	محرومیت
۵۸	انحراف توجه
۵۸	ذهن آگاهی و کنترل فکر و خیال
۵۹	(basic meditation) مراقبه پایه
۵۹	(focused meditation) مراقبه متمرکز
۵۹	(activity bases meditation) مراقبه مبتنی بر فعالیت
۵۹	(spiritual meditation) مراقبه معنوی
۶۱	تقویت اراده
۶۱	تمرکز بخشیدن به فعالیت‌های گوناگون و پراکنده
۶۲	تمام کردن کارهای نیمه‌تمام
۶۲	خود تلقینی
۶۲	سحر خیزی و راز و نیاز با خدا
۶۲	مهارت مدیریت محرک‌های بیرونی
۶۳	کنترل نگاه
۶۵	کنترل صدا و گفتار
۶۵	تغییر و کنترل محیط
۶۶	توجه به حضور ناظر محترم
۶۸	توجه به کرامت نفس
۶۹	موازنه (مقایسه منافع و مضرات)
۷۰	اشتغال و پر کردن اوقات فراغت
۷۲	راه‌های جایگزین
۷۳	یاد قیامت و عاقبت‌اندیشی
۷۴	توجه به انتخاب دوست و همسالان
۷۵	ارتقاء سواد رسانه‌ای
۷۶	فصل پنجم: نتیجه‌گیری
۷۷	۵-۱. عوامل فردی
۷۷	۵-۱-۱. خودمهارگری پایین
۷۷	۵-۱-۲. اختلالات
۷۸	۵-۱-۳. اضطراب

۷۸.....	۵-۱-۴. عزت نفس پایین.....
۷۹.....	۵-۱-۵. وسواس.....
۷۹.....	۵-۱-۶. افسردگی.....
۸۰.....	۵-۱-۷. دوقطبی.....
۸۰.....	۵-۱-۸. ضد اجتماعی.....
۸۱.....	۵-۱-۹. اختلال خودشیفته.....
۸۱.....	۵-۱-۱۰. اختلال کنترل تکانه.....
۸۱.....	۵-۱-۱۱. ضعف در باورها و اعتقادات.....
۸۲.....	۵-۱-۱۲. تنوع طلبی.....
۸۳.....	۵-۱-۱۳. نارضایتی از روابط عاطفی و جنسی.....
۸۳.....	۵-۱-۱۴. اعتیاد.....
۸۴.....	۵-۱-۱۵. انزوا و تنهایی.....
۸۴.....	۵-۱-۱۶. سواد رسانه‌ای.....
۸۶.....	۵-۱-۱۷. خطاهای شناختی.....
۸۶.....	۵-۲. عوامل خانوادگی.....
۸۶.....	۵-۲-۱. سبک تربیتی.....
۸۶.....	۵-۲-۲. ضعف روابط عاطفی.....
۸۷.....	۵-۲-۳. اقتصاد ضعیف.....
۸۷.....	۵-۳. راهکارهای پیشگیرانه از گرایش به محصولات هرزه‌نگاری بر اساس منابع روانشناسی و اسلامی ..
۸۷.....	۵-۳-۱. خودمهارگری.....
۸۷.....	۵-۳-۲. ذهن آگاهی و کنترل فکر و خیال.....
۸۷.....	۵-۳-۳. تقویت اراده.....
۸۸.....	۵-۳-۴. توجه به حضور ناظر محترم.....
۸۸.....	۵-۳-۵. مدیریت محرک‌های بیرونی.....
۸۸.....	۵-۳-۶. توجه به کرامت انسان.....
۸۸.....	۵-۳-۷. موازنه و مقایسه سود و زیان.....
۸۹.....	۵-۳-۸. اشتغال و پر کردن اوقات فراغت.....
۸۹.....	۵-۳-۹. استفاده از راه‌های جایگزین.....
۸۹.....	۵-۳-۱۰. یاد قیامت و عاقبت‌اندیشی.....
۸۹.....	۵-۳-۱۱. توجه به انتخاب دوست و همسالان.....
۸۹.....	۵-۳-۱۲. ارتقاء سواد رسانه‌ای.....

۴-۵. محدودیت‌های پژوهش	۸۹
۵-۵. پیشنهادات	۹۰
منابع	۹۱
منابع فارسی	۹۱
منابع عربی	۹۹
منابع انگلیسی	۱۰۰

فصل اول: کلیات و مفاهیم

۱-۱. کلیات

غریزه جنسی موهبتی است خدادادی که نقشی بسیار مهم و تعیین کننده در بقای نسل بشر و شکل گیری عواطف انسانی و استحکام بنیان خانواده و متعاقب آن اجتماع دارد (شیروی و کیانی، ۱۳۹۰). میل جنسی را نباید یک میل غریزی ساده دانست، بلکه آن را می توان به آتشفشانی تشبیه کرد که از اعماق وجود انسان برمی خیزد و اگر به شیوه ای صحیح مهار نشود، هر آنچه را که بر سر راهش باشد ویران می کند و از بین می برد (ابراهیمی، ۱۳۹۳). یکی از بارزترین مصادیق سرکشی و طغیان غریزه جنسی، گرایش فرد به محصولات هرزه نگاری است. بر این اساس، محقق در این پژوهش به بررسی عوامل گرایش به این محصولات و راهکارهای پیشگیرانه آن پرداخته است.

۱-۱-۱. بیان مسئله

ما در حال ورود به جامعه اطلاعاتی هستیم. یکی از ویژگی های چنین جامعه ای جهانی شدن است، در هم فشرده شدن جهان و تبدیل آن به مکانی واحد. تحت چنین تعریفی از جهانی شدن، نقش رسانه ها و فناوری های اطلاعاتی برجسته می شود. رسانه ها شامل وسایل و ابزارهای ارتباطی متعددی چون کتاب، نشریات ادواری، رادیو، تلویزیون، سینما و ماهواره، اینترنت و ... می باشند که در اختیار گروه کثیری از مردم قرار می گیرند (بحرانی، ۱۳۹۰). رسانه ها در کنار کاربردهای مفیدی که برای کاربران دارند از جمله اطلاع و خبرگیری، آموزش، تجارت، سرگرمی و ... زمینه ی آسیب ها و انحرافات زیادی را هم فراهم کرده است از جمله این انحرافات گسترش محصولات هرزه نگاری است که پیشرفت چشمگیر ابزارهای ارتباط جمعی با سه ویژگی در دسترس بودن، به صرفه بودن و امنیت آن برای کاربر به شدت و کثرت آن افزوده است.

هرزه نگاری معادل فارسی کلمه (pornography) است که (porno) به معنای هرزه و (Graphy) به معنای نگارش و تحریر کردن است (حق شناس، سامعی و انتخابی، ۱۳۸۶). هرزه نگاری در مفهوم

عام به معنای تصاویر و محتویاتی است که عمدتاً به قصد تحریک جنسی ارائه می‌شود (بای و پورقهرمانی، ۱۳۸۸).

گرچه هزینه‌نگاری تاریخیچه طولانی دارد، ولی بدون شک هیچ دوره‌ای از نظر تنوع و میزان دسترسی و گستردگی توزیع و همچنین گروه‌های مختلف سنی و جنسی مصرف‌کننده، قابل مقایسه با شرایط کنونی نبوده است و این مهم بدون وجود رسانه‌ها و تکنیک‌های مختلف رسانه‌ای، امکان‌پذیر نیست (مختاری و ملک محمدی، ۱۳۹۶).

بر اساس یک پژوهش ملی، ۷۵ درصد افراد اعلام کرده‌اند که از اینترنت به منظور دستیابی به تصاویر و مسائل جنسی نیز استفاده می‌کنند، ۵۴ درصد افراد اعلام کرده‌اند که تصاویر زنان و دختران زیبا را جمع‌آوری می‌کنند؛ ۳۳/۵ درصد اعلام کرده‌اند که خواستار دستیابی به تصاویر مربوط به ارتباط‌های جنسی دو یا چند نفره هستند؛ ۲۳ درصد اعلام نمودند که رفتار جنسی اینترنتی آنان، گفتگوی جنسی در اتاق‌های گفتگو است؛ ۳۱/۵ درصد نوشته‌ها و رمان‌های جنسی را مطالعه می‌کردند؛ ۳۲ درصد به جای کار کردن در محل کار، مسائل جنسی را در اینترنت دنبال می‌کردند. این پژوهش اگرچه مربوط به حدود یک دهه پیش‌تر است، اما باید توجه داشت که تحت تأثیر فراگیر شدن ابزارهای رسانه‌ای همچون ماهواره و گوشی‌های هوشمند تلفن همراه و نیز گستردگی و شیوع شبکه‌های اجتماعی مجازی، وضعیت هزینه‌نگاری در حال حاضر به مراتب بیشتر شده است (مرتضوی، ۱۳۹۵، به نقل از پژوهشگاه فرهنگ و هنر، ۱۳۸۶). اگر دیگر شیوه‌های استفاده از این محصولات در نظر گرفته نشود و صرفاً مسئله با میزان جستجوی اینترنتی واژه‌های جنسی، در نظر گرفته شود، بنا به برخی گزارش‌ها، موضوع ابعاد بزرگ و نگران‌کننده‌ای خواهد داشت، بیش از یک سوم کلماتی که به فارسی بیشترین جستجوی اینترنتی در مورد آنها صورت گرفته، کلمات هزینه‌نگارانه محسوب می‌شوند که رقم چشمگیری محسوب می‌شود. این نتایج در حالی به دست آمده که کلماتی که برای یافتن محتوای هزینه‌نگارانه به کار می‌روند اغلب در ایران فیلتر هستند و در حالت عادی و بدون استفاده از فیلتر شکن امکان جستجوی آنها وجود ندارد (مختاری و ملک احمدی، ۱۳۹۶).

پژوهشگران بر این باورند که استفاده کردن از محصولات هزینه‌نگاری فرد را در معرض خطراتی مانند رفتارهای پرخطر جنسی، افسردگی (درویش ملا و نیک منش، ۱۳۹۶) کاهش اعتماد متقابل زوجین، افزایش بی‌تفاوتی اخلاقی میان زوجین (چراتی و نیمروزی، ۱۳۹۴) قرار می‌دهد.

برخی دیگر از پژوهشگران آسیب‌های ناشی از محصولات هرزه‌نگاری را به دو دسته پیامدهای نگرشی (زن به عنوان کالای جنسی، ترس از صمیمیت، برداشت‌های نادرست درباره زن) و پیامدهای کنشی (الگوبرداری جنسی، اعتیاد جنسی، تجاوز و خشونت جنسی و رابطه جنسی شهوانی) تقسیم کرده‌اند (ملک محمدی و قاسمی، ۱۳۹۲).

از جمله عوامل روانشناختی روی‌آوری به محصولات هرزه‌نگاری، می‌توان به نارضایتی از روابط جنسی با همسر، آگاهی کم نسبت به موضوعات جنسی، روان‌رنجوری بالا، هیجان‌خواهی بالا، خودارضایی، اجتناب از ایجاد روابط با دیگران (مرادی، ۱۳۹۳) جذابیت غریزه جنسی، کنجکاوی، تنوع‌طلبی (کاوه، سعید، ۱۳۸۶) تمایل به برانگیختگی جنسی، خودارضایی، اهداف آموزشی، بهبود خلق‌وخو و برآوردن خیالات جنسی و غیره (آل مأمون و همکاران، ۲۰۱۸) اشاره کرد.

شاید بتوان راهکارهای روانشناسان برای مواجهه با این پدیده را با عنوان خودمهارگری پیگیری کرد، چرا که یکی از راه‌های مقابله با تکانه‌ها و رفتارهای جنسی خارج از چهارچوب، افزایش خودمهارگری است. از جمله راه‌های افزایش خودمهارگری می‌توان به تقویت اراده، اجتناب از محرک، تحریک آزارنده و خود تقویت دهی (رفیعی هنر، ۱۳۹۵)، توان منع و بازداری، به تأخیر انداختن کامرواسازی و مقاومت در برابر وسوسه (نور علیزاده میانجی، ۱۳۹۷) اشاره کرد.

از نگاه منابع اسلامی، تبعیت صرف از امیال و غرایز جنسی بدون توجه به نتایج بعدی آن، مصداق تبعیت آر هوای نفس بوده و گناه تلقی می‌شود، با توجه به اثرات منفی و زیانبار گناهان و محرمات، در متون دینی تأکید ویژه‌ای بر مراقبت همه‌ی اعضا و جوارح شده است که از میان آنها تأکید ویژه بر مراقبت و محافظت از چشم و نگاه است. امام صادق^۷ می‌فرماید «النَّظَرُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومٌ وَ كَمْ مِنْ نَظْرَةٍ أَوْرَثَتْ حَسْرَةً طَوِيلَةً»؛ نگاه حرام تیری از تیرهای شیطان است و چه نگاه‌هایی که حسرت طولانی در پی دارد (کلینی، ۱۴۰۷). یا روایت پیامبر اکرم^۹ که می‌فرماید «لِكُلِّ عَضْوٍ مِنْ ابْنِ آدَمَ حَظٌّ مِنَ الزَّنا فَالْعَيْنُ زِنَاهُ النَّظَرُ»؛ هر عضوی از اعضای انسان بهره‌ای از زنا دارد و زنا چشم نگاه سوء می‌باشد (همان).

علاوه بر این در متون دینی به برخی عوامل روی‌آوری افراد به گناه و حرام اشاره شده است. به عنوان نمونه می‌توان به این حدیث از امام علی^۷ اشاره کرد که می‌فرماید: «مَنْ كَرُمَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ لَمْ يَهِنْهَا

بِالْمَعْصِيَةِ؛ کسی که کرامت نفس دارد، به وسیله معصیت آن را خوار نمی کند (تمیمی آمدی، ۱۴۱۰). یا این روایت از حضرت که می فرمایند: «مَنْ كَرُمَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ هَانَتْ عَلَيْهِ شَهْوَتُهُ»؛ کسی که کرامت نفس دارد شهوت و خواهش نفس او خوار می شود (همان) که اشاره به این مطلب دارد که یکی از عوامل رغبت به معصیت و گناه، نداشتن کرامت نفس است.

برای پیش گیری از آسیب های ناشی از گرایش و روی آوری افراد به این پدیده، می توان راهکارهایی را در قالب مفاهیمی همچون تقوا، صبر و مفاهیمی دیگر مانند محاسبه نفس، خوف، رجا، حیا، محبت، عبرت، عفت و حلم (رفیعی هنر، ۱۳۹۵) پیگیری کرد. کنترل نگاه کنترل فکر و خیال تأمین نیازهای جنسی و عاطفی همسر، پرهیز از خلوت با نامحرم، پرهیز از بیکاری و فراغت زیاد و یاد مرگ از دیگر راهکارهای اسلامی پیشگیری از این پدیده می باشد.

هر چند که تحقیقاتی بر روی علل گرایش به محصولات پورن و راهکارهای پیشگیرانه آن پرداخته اند، اما تحقیق منسجم علمی که این علل و عوامل را شناسایی و از طرف دیگر بر اساس منابع دینی راهکارهای پیشگیرانه ارائه کند، دیده نشد. لذا محقق به دنبال این است که عوامل روی آوری به محصولات پورن را شناسایی و سپس بر اساس منابع اسلامی و روانشناسی راهکارهای پیشگیرانه ارائه نماید.

۲-۱-۱. اهمیت و ضرورت

از آنجا که انگیزه جنسی، یکی از انگیزه های نیرومند و حساس انسان است و در حیات روانی و جسمانی، تأثیرات غیرقابل انکاری دارد و بسیاری از اعمال و رفتار و حتی بیماری های جسمانی و روانی انسان از این انگیزه مایه می گیرد، پرداختن به خطرات مرتبط با این انگیزه و پیشگیری از آنها ضروری می نماید. یکی از حوزه هایی که به طور نظام مند و در واقع به شکل نوعی صنعت به جنسیت و مسائل مرتبط با آن می پردازد هرزه نگاری است که به شکل های مختلف و روز به روز متنوع تر به مصرف کنندگان عرضه می شود. هر چند هرزه نگاری تاریخچه ای طولانی دارد ولی هیچ دوره ای از نظر تنوع و میزان دسترسی و گستردگی توزیع و همچنین گروه های مختلف سنی و جنسی مصرف کننده، قابل مقایسه با شرایط کنونی نیست (مختاری و ملک احمدی، ۱۳۹۶).

آمارها حکایت از این نکته دارند که ۱۲ درصد از وبسایت‌ها در سطح جهانی وبسایت‌های هرزه‌نگاری‌اند و در هر ۳۹ دقیقه یک فیلم هرزه‌نگاری در آمریکا تولید می‌شود. با توجه به آمارهای مطرح شده و توسعه روزافزون محصولات هرزه‌نگاری و همچنین آسیب‌های فراوان این مسأله در ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی و همچنین نبود یک تحقیق جامع علمی مطابق با فرهنگ ایرانی، ضروری است که این مسأله مورد پژوهش علمی قرار گرفته و علل روی‌آوری به آن و راهکارهای پیشگیرانه از آن مورد بررسی قرار گیرد.

۳-۱-۱. اهداف

- الف. شناسایی عوامل روانشناختی روی‌آوری به محصولات هرزه‌نگاری.
- ب. شناسایی و ارائه راهکارهای روانشناسی و اسلامی برای پیشگیری از روی‌آوری به محصولات هرزه‌نگاری.

۴-۱-۱. سوالات اصلی و فرعی

۱. عوامل روانشناختی روی‌آوری به محصولات هرزه‌نگاری چیست؟
۲. راهکارهای مقابله‌ای با گرایش و روی‌آوری افراد به محصولات هرزه‌نگاری از نگاه منابع اسلامی و روانشناسی چیست؟

۱-۲. مفاهیم

۱-۲-۱. هرزه‌نگاری

هرزه‌نگاری نمایش آشکار رفتار جنسی با هدف هیجان، تحریک یا ارضای جنسی است (جواهری و همکاران، ۱۳۹۹).

۱-۲-۲. محصولات هرزه‌نگاری

محصولات هرزه‌نگاری عبارت است از فیلم، کتاب، عکس، پویانمایی، مجسمه، متن، نقاشی، مجله و... که رفتاری‌های جنسی را توصیف می‌کند یا نشان می‌دهد.

۱-۲-۳. راهکارهای پیشگیرانه

پیشگیری در لغت به معنای جلوگیری کردن، مانع شدن، مانع سرایت شدن و پیش‌بندی کردن آمده است (معین، ۱۳۶۳). راهکارهای پیشگیرانه به مجموعه اقدام‌هایی گفته می‌شود که برای پیشگیری و جلوگیری از فعل و انفعالات زیان‌آور محتمل بر فرد و گروه به عمل می‌آید.

۱-۲-۴. منابع اسلامی

منظور از منابع اسلامی، قرآن کریم و کتب معتبر روایی است که اعتبار کافی برای استناد در پژوهش را دارد.

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه

۱-۲. تاریخچه

از دوران پیش از تاریخ تاکنون بشر آشکارا به توصیف سکس و برهنگی پرداخته است. تندیس‌های ونوس و هنرهای سنگ‌تراشی تاریخی نمونه‌هایی از این تصویرگری‌ها هستند. در میان‌رودان باستان نیز آثاری از بشر کشف شده است که سکس با جنس مخالف را به صورت واضح نشان می‌دهند. ادبیات و نوشته‌های عاشقانه اغلب با دین یا عقاید فراطبیعی درباره تمایلات جنسی که شامل آثار هنری، صنایع‌دستی، موسیقی، نقاشی‌های دیواری و شعر بودند، درهم تنیده می‌شد. قدمت نقش‌های به جای مانده در غارها از دوران پارینه‌سنگی که بدن‌های برهنه و اندام‌های تناسلی را تصویر کرده‌اند به بیش از ۲۶ میلیون سال قبل می‌رسد. پاپیروس اروتیک تورین یک نقاشی از دوران رامسس یکم است که حدود دوسومش تصاویر صریح اعمال جنسی است (جواهری و همکاران، ۱۳۹۹).

در نقاشی دیواری‌های شهر پمپئی، افرادی در حال انجام رابطه جنسی به تصویر کشیده شده‌اند. شاعران لاتین اشعاری سروده‌اند که به‌طور واضح در آنها به توصیف رابطه جنسی و هوس پرداخته‌اند. کاماسوترا یک متن قدیمی هندی است که حاوی اشعار، نثر، نصایح و تصاویری است که به منظور راهنمایی برای چگونگی انجام رفتار جنسی، عشق اروتیک و زندگی مطبوع نگارش شده است. تپه فانی نخستین نشر پورنوگرافی انگلیسی در سال ۱۷۴۸ میلادی و نخستین پورنوگرافی به شکل داستان بلند به شمار می‌آید (همان).

آنچه پیش از پرداختن به بحث مبانی و پیشینه هرزه‌نگاری مهم به نظر می‌رسد، تبیین و کالبدشکافی معنا و مفهوم هرزه‌نگاری و واژه‌ها و مفاهیم مرتبط با آن است.

۱-۲-۱. هرزه‌نگاری

هرزه‌نگاری ترجمه کلمه‌ی پورنوگرافی^۳ است. طبق تعریف فرهنگ‌نامه انگلیسی آکسفورد، پورنوگرافی عبارت است از: کتاب، مجله، دی‌وی‌دی و ... که افراد برهنه و رفتارهای جنسی را توصیف یا نشان می‌دهد تا افراد احساس هیجان جنسی داشته باشند (آکسفورد، ۱۳۸۶).

بنابراین هرزه‌نگاری به تصاویر و محتوایاتی اطلاق می‌شود که عمدتاً به قصد تحریک جنسی ارائه می‌شود (بای و پورقهرمانی، ۱۳۸۸).

اصطلاح قدیمی «الفیه و شلفیه»، تنها اصطلاح فارسی است که مفهوم پورنوگرافی را در قالب ابتدایی آن تداعی می‌کند. در فرهنگ‌های فارسی واژه‌ی «الفیه» به معنای آلت مردانه و واژه‌ی «شلفیه» معادل فرج زن ضبط شده است که ترکیب آنها به صورت «الفیه و شلفیه» اصطلاحی قدیمی برای نامیدن کتاب‌هایی مدون با محتوای داستان‌های شهوت‌انگیز و تصاویر اعمال جنسی بوده است (معین، ۱۳۸۶). فرهنگستان زبان و ادب فارسی، ترکیب هرزه‌نگاری، مرکب از دو واژه‌ی «هرزه» به معنای بیهوده، بی‌فایده، عیاش و فاسد و «نگاری» از ریشه نگاریدن و نگاشتن به معنای نوشتن و نقاشی کردن را معادل فارسی پورنوگرافی ضبط کرده است (ابراهیمی، ۱۳۹۳).

ویژگی تعیین‌کننده در تعاریف هرزه‌نگاری، برانگیختگی جنسی است (مینارسیک، ۲۰۱۶). لذا به نظر می‌رسد یکی از ارکان این بحث غریزه جنسی و مفاهیم مرتبط با آن همچون انحراف جنسی است که ما برای روشن شدن بحث به معناشناسی آنها خواهیم پرداخت.

۱-۲-۲. غریزه جنسی

برای اینکه معنای غریزه جنسی روشن شود ناچاریم ابتدا واژه‌ی غریزه را تعریف کنیم. غریزه، امری درونی و توانایی فطری است که نیازی به یادگیری ندارد؛ بلکه هنگام تولد با انسان یا موجودی که آن را داراست، همراه می‌باشد و در راستای تمایل ذاتی به ارضای نیازهای اساسی به خصوص زیستی او را به فعالیت معینی بر می‌انگیزد. با توجه به این تعریف غریزه جنسی عبارت است از توانایی و نیرویی ذاتی که انسان هنگام تولد با خود دارد و در جهت ارضای نیازهای جنسی، وی را به فعالیت معینی وادار می‌کند (ثابت، ۱۳۸۵).

اصل اولیه در برخورد با یک میل و نیاز فطری، پاسخگویی به این نیاز و ارضای آن است. برای رشد و نمو، تکثیر و بقای نوع انسانی، شهوت‌های گوناگون در انسان قرار داده شده است و باید به گونه‌ای که با هدف خلقت منافات نداشته باشد، آنها را ارضا کرد. میل جنسی نیز یکی از امیال درونی انسان است که می‌تواند اهداف والایی را در زندگی بشر به ثمر بنشانند و رسیدن به این مهم در انتخاب راه درست ارضای میل جنسی است (غلامی، ۱۳۹۷).

میل جنسی و شهوانی به صورت غریزه‌ای بسیار قوی، در انسان‌ها قرار داده شده است. این غریزه باید ارضا گردد و اگر مسیر ارضای آن، به صورت صحیح طراحی نشود، از مسیر طبیعی خلقت، منحرف خواهد شد و به ابعاد دیگر زندگی نیز آسیب خواهد زد (اقتباس از نقی فقیهی، ۱۳۸۷).

۱-۲-۱-۲. نظریات غریزه‌ی جنسی

نظریات گوناگونی، با تمرکز بر علوم گوناگون در مورد غریزه جنسی و تمایلات و رفتارهای جنسی انسان بیان شده است. تئوری‌های جدی روان‌شناسی در مورد رابطه‌ی جنسی و تمایلات جنسی از نظریه زیگموند فروید^۴ روان‌پزشک اتریشی و بنیان‌گذار مکتب روان‌کاوی آغاز شد. فروید منشأ فعالیت‌های روانی انسان را تمایل جنسی معرفی کرد. بعدها با اصلاح تئوری خود «انرژی زندگی یا لیبیدو» را سرچشمه‌ی فعالیت‌های بشر دانست و تمایل جنسی را مهم‌ترین بخش انرژی حیات بیان نمود. پس از او روان تحلیل گران دیگری چون کارل گوستاو یونگ^۵، آلفرد آدلر^۶، نقش تمایلات جنسی بشر را در زندگی انسان، نسبت به نظریه و اعتقاد فروید، کم‌تر ارزیابی نموده و به «ناخودآگاه جمعی» و «حس برتری طلبی» اشاره کردند. رفتارگرایان، تمایلات جنسی را بخشی از رفتارهای انسان به حساب آوردند که قابل یادگیری است و نقش الگو و تقلید از دیگران را در بروز چنین رفتارهایی مهم تلقی نمودند. پیروان مکتب فرویدی از جمله اریک فروم^۷ و کارن هورنای^۸، عشق و محبت را مهم‌ترین و عالی‌ترین رفتار جنسی انسان دانسته و چنین رفتاری را از حد پاسخ فیزیولوژیک جنسی به مراحل عالی

4. Sigmund Freud.

5. Carl Gustav Jung.

6. Alfred Adler.

7. Eric Fromm.

8. Karen Horney.

ارتباطات انسانی سوق دادند. انسان‌گرایان از قبیل مزلو^۹ و کارل راجرز^{۱۰} به «شکوفایی خود» بیشتر توجه مبذول داشته و میل جنسی را از جمله نیازهای اولیه و اساسی انسان برشمرده‌اند. نظریه‌های رشد شناختی از جانب شناخت‌گرایان، همچون کلبرگ^{۱۱} و ژان پیاژه^{۱۲} مطرح شد که با تئوری تحلیل روانی در مورد اینکه ابتدا هویت جنسی پدید می‌آید و سپس رفتارهای متناسب با جنسیت تقلید می‌شود، مشابهت دارد (دژکام، ۱۳۹۰).

با توجه به اهمیت بحث، به بعضی از این نظریات به‌طور تفصیلی اشاره می‌شود.

۱-۱-۲-۱ دیدگاه روان‌تحلیل‌گران در مورد غریزه‌ی جنسی

الف) فروید، میل جنسی را امری طبیعی و فیزیولوژیک همانند احساس گرسنگی و تشنگی و نیاز به هوا، آب، غذا و خواب می‌دانست. او میل جنسی را چنین تعریف نموده «میل جنسی عبارت از مفهومی از یک تحریک بدنی و روانی است. منبع آن محرکی است که در یکی از اعضای بدن وجود دارد و هدف آن ارضاء و به ثمر رساندن تحریک بدنی و روانی است.» فروید در آغاز معتقد بود که میل جنسی تنها سائقه‌ای است که منشأ همه‌ی رفتارهای دیگر انسان است. ولی پس از چندی در سال ۱۹۲۰ به تئوری غریزه‌ی دوگانه جنسی و تهاجم معتقد است و در بررسی‌های نهایی خود، دو گروه بزرگ غریزی را مشخص کرد:

- ۱- غریزه‌ی زندگی: که شامل لیبیدو و اجزایی از «خود» به شخصیت فرد است، غریزه‌ی زندگی به دوستی، محبت، عشق، تولیدمثل و حفظ و بقای خویشتن را ایجاد می‌کند.
- ۲- غریزه‌ی مرگ: که بلافاصله پس از تولد به کار می‌افتد و تمایل به بازگشت دارد. موجب مرگ و نیستی، کینه و عداوت و از بین بردن نسل است. فروید واژه‌ی لیبیدو را در ابتدا برای فهم انرژی جنسی به کار می‌برد ولی پس از تجدیدنظر در نظریه‌ی انگیزش خویش، لیبیدو را برای تمام غرایز زندگی به کار برد. به نظر او علاوه بر انرژی فیزیولوژی، «انرژی روانی» وجود دارد که در روندهای روانی نظیر ادراک، یادآوری، اندیشه و تفکر و تعقل به کار می‌رود و به‌طور کلی انرژی محرک شخصیت است. انرژی روانی عمده‌تاً «انرژی غریزی است و انرژی غریزه‌ی جنسی از اهمیت بیش‌تری برخوردار است»

9. Abraham Maslow.

10. Carl Rogers.

11. Kolberg.

12. Jean Piaget.

به اعتقاد فروید «انگیزش اساسی رفتار انسان، ماهیتی جنسی دارد»؛ به عبارت دیگر، انسان موجودی لذت طلب است. از سوی دیگر، محدودیت‌های عرف حاکم بر جوامع، مانعی بر سر راه میل لذت طلبی انسان است (دژکام، ۱۳۹۰).

ب) یونگ برخلاف فروید، نقش اصلی برای غریزه‌ی جنسی قائل نبود. او انرژی روانی را به منزله‌ی واحدی می‌دانستم اصطلاح، «لیبدو»^{۱۳} را به نیروی جنسی محدود نمی‌کرد، بلکه آن را انرژی‌های روانی کلی می‌دانست (همان).

ج) آدلر نیز مانند یونگ، انگیزه‌ی اصلی انسان را میل جنسی نمی‌دانست میل به قدرت و تحکیم و تثبیت «خود» را مفهوم انگیزش انسان معرفی نمود. در عین حال برداشت او از انسان با یونگ نیز متفاوت بود. او به موضوع تنازع بقا بیشتر از موضوع اسطوره‌ها و سمبل‌ها اعتقاد داشت (همان).

د) اریک فروم در مورد غریزه‌ی جنسی اعتقاد دارد که: «ظهور میل جنسی یکی از مظاهر رشد و تکامل آدمی است و خودش را با علائم خفیف‌تری در سال‌های اولیه‌ی زندگی نشان می‌دهد. بهتر است فشار زیادی در مورد نظارت و تربیت بر کودک خردسال وارد نکرد زیرا جهت رشد و حرکت روانی-جسمی او از راه راست و طبیعی منحرف شده و زمینه‌ی اختلالات روانی-جنسی گوناگون را در سال‌های آینده فراهم می‌کند. اریک فروم نیاز به ارضاء میل جنسی را سائق هیجانی بیولوژیک و فیزیولوژیک می‌داند که باید ارضاء شود و با نیازهای اجتماعی یا هیجان‌های اجتماعی از قبیل: همبستگی، عشق و نفرت که از ساختارهای اجتماعی برمی‌خیزد، تفاوت دارد.» (دژکام، ۱۳۹۰).

۲-۱-۲-۱-۲. دیدگاه انسان‌گرایان در مورد غریزه‌ی جنسی

ابراهام مزلو همچون بسیاری از روان‌شناسان دیگر ارضای میل جنسی را برای بقای نسل بشر اساسی می‌داند. او نیازهای انسانی را در یک سلسله مراتب قرار می‌دهد. نیاز جنسی بشر جزء نیازهای جسمانی محسوب می‌شود، همچون نیاز به غذا، آب، هوا، خواب. مزلو رسیدن به اوج لذت جنسی را در افراد سالم بااهمیت‌تر از اوج لذت در افراد عادی می‌داند. در افراد سالم اوج لذت جنسی، اغلب یک تجربه‌ی ژرف و اسرارآمیز است و با این همه این گونه افراد نداشتن رابطه‌ی جنسی را به آسانی تحمل می‌کنند. این امر از نظر مزلو تناقض‌آمیز نیست، چرا که از پویایی نظریه‌ی انگیزش تبعیت می‌کند. به این معنی

که عشق در سلسله مراتب نیازها، نیازی بالاتر است و ارضا شدن یا نشدن نیازهای پایین تر (مثل نیاز جنسی) را کم اهمیت تر می سازد؛ اما هنگامی که نیاز به عشق برآورده شد، ارضای نیازهای پایین تر نیز شادی آور خواهد بود (کجباف، ۱۳۸۷).

مازلو بیان می دارد که عشق و تمایل جنسی دو مفهوم کاملاً مختلف هستند. به هم آمیختن این دو مفهوم جایز نیست با وجود این در افراد سالم این دو مفهوم به هم می پیوندند و با هم می آمیزند. در واقع در زندگی افراد خودشکوها این مفهوم کمتر جدایی پذیرند و از یکدیگر فاصله نمی گیرند (نوربخش مقدم، ۱۳۹۷).

۳-۱-۲-۱-۲. دیدگاه شناخت گرایان در مورد غریزه جنسی

نظریه‌ی رشد شناختی با نظریه‌ی تحلیل روانی در مواردی با هم شبیه هستند. این موارد عبارتند از: ۱. هویت جنسی در آغاز به وجود می آید. ۲. تقلید رفتارهای متناسب هر جنس با جنسیت خویش (نقش جنسی)، پس از شکل گیری هویت جنسی پدید خواهد آمد (کجباف، ۱۳۸۷).

۳-۱-۲. انحراف جنسی^{۱۴}

یکی دیگر از اصطلاحات مرتبط با بحث هرزه‌نگاری بعد از غریزه جنسی انحراف جنسی است. انحراف جنسی نوعی ارضای جنسی است که برخلاف ضوابط طبیعی یا اخلاقی صورت می گیرد (نورعلیزاده، ۱۳۹۷).

در یک نگاه کلی به عقیده روان شناسان انحراف جنسی عبارت است از: «اعمال و رفتارهای غیرعادی و نابهنجاری که منحرفین جنسی برای فرضیه‌ی خاطر جنسی مرتکب می شوند که این اعمال دارای مبادی و ریشه‌ای روانی است.» (انصاری، ۱۳۷۹).

طبق یافته‌های تنبرگن و همکاران (۲۰۱۵)، از جمله مواردی که با انحرافات جنسی ارتباط نزدیکی دارد، هرزه‌نگاری است.

برخی از روانشناسان (کافکا،^{۱۵} ۲۰۰۹)، هرزه‌نگاری را با اختلال فزون‌خواهی جنسی و برخی دیگر (گران،^{۱۶} ۲۰۱۴) آن را با اختلال کنترل تکانه مرتبط می دانند.

14. Paraphilia.

15. Martin Paul Kafka.

16. Jon E. Grant.

انحراف جنسی از دیدگاه انجمن روان‌پزشکی آمریکا:

وجود امیال، خیال‌پردازی‌ها، یا رفتارهای جنسی برگشت‌کننده و شدید که با اشیاء، فعالیت‌ها یا موقعیت‌های غیرعادی رابطه دارند و به پریشانی یا اختلال عمده‌ی بالینی در کارکرد اجتماعی، شغلی، یا زمینه‌های مهم دیگر می‌انجامد (حسین‌خانی، ۱۳۹۲).

به عقیده فروید، انحراف جنسی نوعی تمایل جنسی است که از حیطة تولیدمثل خارج باشد. او انواع انحراف‌های جنسی را چنین برمی‌شمارد. ۱. کودک خواهی ۲. حیوان خواهی ۳. یادگار پرستی ۴. عریان‌گرایی ۵. خودآزاری ۶. دگرآزاری (کج‌باف، ۱۳۸۵).

۱-۳-۲. نظریات مرتبط با منشأ انحراف جنسی

نظریه‌های مختلفی درباره منشأ انحراف جنسی وجود دارد؛ تعدادی از نظریه‌های اولیه درباره ایجاد رفتارهای انحرافی جنسی بر اساس مفاهیم روان‌کاوی بود. کوک و هولز^{۱۷} (۱۹۸۱) تحریک جنسی انحرافی را ناشی از عدم مدیریت تعارض دانستند. با وجود این، تحقیقات کمی برای حمایت از این نظریه ارائه شده است. برخی از نظریه‌پردازان (بلانچارد^{۱۸} و همکاران، ۲۰۰۶) تحریک جنسی انحرافی به‌ویژه در کودکان را ناشی از ناهنجاری‌های عصبی می‌دانند. بلانچارد و همکاران توضیح دادند که تغییرات در عملکرد هورمونی و مغزی می‌تواند به تحریک جنسی در کودکان منجر شود. بعضی از نویسندگان (سیلوردمن^{۱۹}، ۲۰۰۵) نشان دادند که اختلال در ارتباط بین والدین و فرزندان خطر ابتلا به رفتارهای انحرافی جنسی را افزایش می‌دهد. تأثیرات اجتماعی-فرهنگی نقش درخور توجهی در توسعه انحراف جنسی نوجوانان دارد؛ مثلاً نوجوانان دختر به علت وجود نگرش‌های حمایتی از تجاوز و تحریک جنسی بیشتر مردان در فرهنگ غرب در سنین پایین دچار فعالیت جنسی می‌شوند و این احتمالاً بر رشد فانتزی‌های جنسی منحرف در برخی از نوجوانان اثر می‌گذارد (همان).

بر اساس نتایج تحقیقی (واصفیان، ۱۳۸۸) روابط ناسالم، غیردوستانه و خشونت‌آمیز میان والدین، روابط سرد و خشونت‌آمیز والدین و فرزندان، عدم توجه به نیازهای عاطفی، جنسی و شخصیتی زنان، عدم آگاهی از نیازهای جنسی و برخورد صحیح با آن، همچنین ناآگاهی از عواقب انحرافات جنسی و

17. Cook & Howells.

18. Blanchard.

19. Silverman.

سرکوبی شدید امیال جنسی، ازدواج تحمیلی، فاصله زیاد سنی زوجین و سخت‌گیری در ازدواج، مورد تجاوز واقع شدن در دوران کودکی و مشاهده رفتارهای جنسی و تصاویر محرک (نتایج تحقیقی در مورد زنان روسپی تهران نشان می‌دهد ۲۲ درصد از آنان در سن ۵ سالگی و توسط محارم مورد تجاوز قرار گرفته‌اند) تبعیض میان دختران و پسران، سخت‌گیری مالی خانواده یا همسر، زیادی جمعیت خانواده، مهاجرت و عدم توجه به سلامت محیط، اعتیاد اعضای خانواده، بی‌سوادی والدین، فقر و بیکاری خانواده، فقدان امکانات و هزینه گزاف استفاده از امکانات ورزشی، تفریحی، آموزنده و سرگرم‌کننده برای بانوان از عوامل تأثیرگذار در انحرافات جنسی است.

در بسیاری از موارد توجیهات فیزیولوژی برای انحرافات جنسی نیز در نظر گرفته می‌شود. از بین بیماران معاینه شده در کلینیک‌های روانپزشکی، ۷۴ درصد دارای اختلالات سطح هورمون، ۲۷ درصد علائم عصبی، ۲۴ درصد اختلالات کروموزومی، ۹ درصد صرع، ۴ درصد دارای اختلالات روانپزشکی عمده و ۴ درصد دارای اختلالات ذهنی بودند (سعادت، ۱۳۹۳).

۲-۲. علل گرایش به محصولات هرزه‌نگاری

۲-۲-۱. جذابیت غریزه جنسی

جنسیت، امور جنسی و جنس مخالف، معمولاً از جذابیت خاصی برخوردار است. این امر برای بسیاری از افراد جایگاه و اهمیت ویژه‌ای دارد، بخصوص در دوره‌ی نوجوانی و جوانی، با بلوغ جنسی میزان قابل توجهی از ذهنیت‌های نوجوانان به سوی غریزه جنسی و امور مرتبط با آن جذب می‌شود. به همین جهت، کلیه‌ی امور و پدیده‌هایی که به نحوی با جنسیت مرتبط باشد، کشش و جذابیتی ویژه به همراه خواهد داشت. هرزه‌نگاری نیز به علت اینکه امور جنسی محور اصلی موضوع‌های آن را تشکیل می‌دهد، برای افراد به‌ویژه برای نوجوانان و جوانان کشش خاصی را به همراه دارد (ابراهیمی، ۱۳۹۳).

۲-۲-۲. محرومیت از رابطه جنسی طبیعی

به عقیده هورنای کسانی که رابطه‌ی جنسی رضایت بخشی ندارند و نمی‌توانند از نزدیکی جنسی لذت سالم و طبیعی ببرند بیشتر حریص می‌شوند و به احتمال زیاد ارضای نیازهای روانی خود را در امور جنسی جستجو می‌کنند (کرمی، ۱۳۹۶).

تحت شرایط محروم‌کننده شدید که در آن زن و مرد فرصت رابطه جنسی طبیعی ندارند، انحرافات جنسی افزایش می‌یابد. در تحقیقی که هارتمن در سال ۱۹۸۲ انجام داد، مشاهده کرد که انحرافات

جنسی در بین زندانیان به طور کلی و زندانیانی که مدت حبس آنها طولانی است به طور خاص و حتی در بین زندانیانی که متأهل هستند، اما امکان رابطه جنسی با همسر خود نداشته‌اند، بسیار زیاد است (شاملو، ۱۳۸۳).

نارضایتی ارتباطی و ناسازگاری زناشویی، از عوامل مستقیم مداخله‌گر در انحرافات و روابط نامشروع جنسی است. نارضایتی جنسی به‌ویژه در مردان و نارضایتی عاطفی به‌ویژه در زنان، در گرایش آنها به روابط نامشروع نقش بسزایی دارد. در این راستا، پژوهش‌ها نشان دادند در آن دسته از مردان متأهلی که از روابط جنسی با همسرشان احساس نارضایتی داشتند، علاقه به مسائل جنسی و برقراری روابط نامشروع جنسی به مراتب بیشتر دیده می‌شود (نورعلیزاده، ۱۳۹۷).

لذت جنسی، یکی از لذت‌های قوی در انسان است که اگر برآورده نشود، ممکن است فرد را به واکنش‌های منفی - که یکی از آنها هزینه‌نگاری است - سوق دهد. برخی از زنان و مردان حاضر نیستند نیاز جنسی خود را تعدیل کنند؛ و از سویی به دلایلی چون باورهای خاص اجتماعی و شرم و خجالت از بیان نیاز جنسی خود، حتی از اعتراض کردن و پیگیری راه‌های عملی درمان می‌پرهیزند و هنگامی که زمینه‌ی مناسبی ایجاد شود، نیاز سرکوب‌شده‌ی خود را با ایجاد رابطه‌ی نامشروع جبران می‌کنند (همان).

برخی همسران در موارد نارضایتی جنسی خود با همسر، از روبه‌رو شدن با مشکلی که دارند، می‌گریزند و به صورت انحرافی روی آن سرپوش می‌نهند. نبودن میل جنسی، ناکارآمدی جنسی مانند ناتوانی در روابط جنسی مطلوب و زودانزالی به‌طور مزمن، امتناع از عشق‌بازی و رفتار جنسی، عدم تحریک‌پذیری جنسی، دیر ارضا شدن، ناتوانی در اظهار عشق جسمی و عاطفی، مسائلی‌اند که بیشتر مطرح می‌شوند. در این موارد، زن و شوهر به جای حل مشکل موجود در رابطه‌ی جنسی‌شان، به دلیل ناآگاهی یا احساس شرم یا دلایل دیگر، مشکل را حل نشده رها می‌کنند و نیاز خود را با ایجاد رابطه‌ی نامشروع جبران می‌نمایند (همان).

۳-۲-۲. تنوع‌طلبی و تجربه‌گرایی

از عوامل مهم هزینه‌نگاری تنوع‌طلبی و زیاده‌خواهی است. هیجان‌خواهی و ماجراجویی در این افراد تنوع‌طلب، منجر به تماشاگری به تصاویر هزینه‌نگارانه می‌شود تا از این طریق این حس را در خود ارضاء کنند. به گفته‌ای بعضی از روانشناسان، برخی از این افراد، شخصیت ناپایدار هیجانی دارند. این

گونه افراد در دیگر مسائل زندگی هم پیوسته به دنبال تنوع و تعویض وسایل مانند ماشین، تلفن همراه و دکوراسیون منزل هستند که معمولاً به مشاوره‌های روان‌شناختی نیازمندند (نورعلیزاده، ۱۳۹۷).

۴-۲-۲. تأثیر دوستان و سوسه‌گر

تصمیم‌گیری‌ها و رفتارهای فرد همواره متأثر از هنجارهای اجتماعی و گروهی‌اند. باورهای مشترک گروهی می‌توانند موجب جهت‌گیری رفتار فرد مطابق با الگوهای پذیرفته شده‌ی گروه باشند. معمولاً وقتی فردی تحت تأثیر دوستی قرار می‌گیرد که تجربه هرزه‌نگاری را دارد، و سوسه می‌شود که آن را تجربه کند. این موضوع در شبکه‌های دوستی بیشتر تقویت می‌شود. پژوهشگران ارتباط نفوذ اجتماعی بالقوه‌ی همسالان و رفتار جنسی را یادآور می‌شوند و بر آثار اجتماعی و فرهنگی الگوهای جنسی تأکید دارند. آنان معتقدند رفتارهای جنسی آموخته می‌شوند و تنوع در ابراز رفتار جنسی، بیانگر آثار محیط اجتماعی و گروه دوستان است (نورعلیزاده، ۱۳۹۷).

بر اساس تحقیق انجام شده به وسیله مدیریت تحقیقات و آموزش امور تربیتی وزارت آموزش و پرورش در زمینه انحرافات جنسی جوانان و نوجوانان، دوستی‌های آلوده و دوستان ناباب یکی از عوامل انحرافات جنسی شناخته شده است (شرفی، ۱۳۸۰).

۵-۲-۲. ضعف در خودمهارگری

از دید پژوهشگران، تقریباً همه مشکلات مهم فردی و اجتماعی (از جمله آنها می‌توان استفاده از محصولات هرزه‌نگارانه را نام برد) که امروزه، تعدادی بی‌شمار از شهروندان را درگیر کرده، ناشی از بروز نوعی شکست در خود مهارگری است (رفیعی هنر، ۱۳۹۵).

خودمهارگری عبارت است از توانایی تنظیم و مهار تعمدی، هشیار و تلاشگرانه‌ی تمایلات، رفتارها، افکار و هیجانات خویش؛ به گونه‌ای که مستلزم متوقف کردن هدفی برای رسیدن به هدفی با سودمندی طولانی‌مدت‌تر و رساندن خود تا حد معیارهایی همچون آرمان‌ها، ارزش‌ها و انتظارات اجتماعی است (همان).

خودمهارگری نامناسب و ناقص، با مشکلات رفتاری و مهار تکانه از جمله پرخوری، مصرف مواد مخدر و الکل، افراط در هزینه‌ها، رفتار تکانه‌ای جنسی و استعمال دخانیات نیز مرتبط است (همان). افرادی که توان انتظار کشیدن ندارند و نمی‌توانند در برابر خواسته‌های آنی خود صبر کنند، کسانی‌اند که هم لذت‌های فوری را می‌جویند و به آینده نمی‌اندیشند و هم خواسته‌هایشان باید فوراً ارضا شود؛